

L'esclat d'activitats del Centre

En l'editorial del número 1 de la segona època (2016), comentàvem el renaixement de la revista Papers dels Ports de Morella tant en format digital en la nova pàgina web com en paper; en el número 2 (2017) ja parlàvem de la consolidació del Centre d'Estudis dels Ports i de la revista i enumeràvem les activitats que havíem organitzat (l'exposició dels 33 anys del Centre, el cicle de Diàlegs dels Ports i la publicació de la revista anual); ara, en el número 3, ja podem parlar de l'esclat de les activitats organitzades.

En efecte, el 2018 hem organitzat un munt d'activitats.

En primer lloc, l'exposició dels 33 anys (ara ja 35) del Centre ha acabat de recórrer tots els pobles de la comarca on hi vam fer diferents conferències: a Vallibona Raül González Devís va parlar sobre *Desconstruint el mite: la figura de Florencio Pla Mesguer, "la Pastora"* (tema del que escriu en aquest número de la revista); a Castellfort, Ricard Martí va donar noves informacions sobre la guerra civil; i a Herbers vam presentar les nostres publicacions, que després comentarem. El 6 d'abril Pep Querol va pronunciar la conferència El XXXIV Sexenni i la Guerra de Cuba. Morella 1897-8.

En segon lloc, el segon cicle de Diàlegs dels Ports, ara d'estiu, que va començar el 31 de juliol, a Morella amb:

- La comarcalització al País Valencià: Diàleg sobre el treball de fi de grau en Ciències Polítiques i de l'Administració de Roger Carbó: La comarcalització al País Valencià: una proposta. Comparació dels casos de Catalunya i Aragó, 2017. Hi van conversar l'autor i Carles Jovaní, llicenciat en Geografia i doctor en Drets Humans. Podeu llegir després d'aquest editorial el manifest que hem escrit sobre aquest tema i que s'ha publicat a la revista Notícies (setmanari d'informació comarcal) el dia 8 de novembre de 2018.

Va continuar a l'agost amb:

- El Diàleg sobre el llibre de relats: *La síndrome de Lot*, d'Anna Salomé; In Púribus Llibres, 2018. Hi van conversar l'autora i Guillem Calaforra, doctor en Lingüística per la Universitat de Cracòvia, traductor i assagista.

- Diàleg sobre el llibre de Manel Martí: Matilde Escuder. *Maestra libertaria y racionalista. Una historia de vida*; Publicacions de la Universitat Jaume I, 2018. Hi van conversar l'autor i Joaquim Dolz, catedràtic de Didàctica de les Llengües a la Universitat de Ginebra.

- Diàleg sobre el llibre de Núria Saüch: *Ramon Cabrera i el primer carlisme (1833-1840). Apunts sobre el general carlista durant la campanya del Maestrat*; Editat pel Centre d'Estudis d'Avià, 2017. Hi van conversar l'autora i Conxa Rodríguez, periodista i especialista en Cabrera.

- Diàleg sobre el llibre de Ricard Martí *Primavera del 38: la guerra a les comarques dels Ports, l'Alt i el Baix Maestrat*, editat per Onada Edicions, col. Biblioteca dels Ports de Morella, 1; 2018. Hi van conversar l'autor amb Josep Alanyà, historiador, canonge de la Catedral de Tortosa, arxiver capítular i director de l'Arxiu Històric Dio-

cesà. Aquest llibre ha estat editat pel Centre d'Estudis dels Ports. I també s'ha presentat al mes d'agost a Vilafranca, a Cinto Torres i al Forcall. I el novembre, a Barcelona.

- Diàleg sobre el llibre *Aplec dels Ports. 40 anys d'història col·lectiva*. Hi van conversar la coordinadora Violeta Tena i Joaquim Puig, president de la Generalitat Valenciana. Aquest llibre també ha estat editat pel Centre d'Estudis dels Ports, coordinat per Violeta Tena i per Kassim Carceller, alhora membres de Els Ports en Moviment. I, a més, s'ha presentat al mes de juliol a Vilafranca, a l'agost a Cinto Torres, a la Todolella, a Herbers. I a l'octubre, al Forcall.

- Diàleg sobre la revista *Papers dels Ports*, n.2 de la segona època, editada pel Centre d'Estudis dels Ports. Hi van conversar els autors dels articles: Manel Martí, Julià Pastor, Pep Querol i Dolors Vidal.

- Diàleg sobre la novel·la de Marta Tena *Tots els colors del vent*. Onada Edicions, 2017. Hi van conversar l'autora i Joan Carles Lleixà, historiador, coautor de Maquis, el puño que golpeó al franquismo.

En tercer lloc, un tercer llibre en què també ha participat en l'edició el Centre d'Estudis dels Ports és el del doctor en història medieval, Vicent Royo. *Les arrels històriques de la comarca dels Ports. Societat, poder i identitat en una terra de frontera durant la Baixa Edat Mitjana*, també publicat per Onada Edicions. L'autor ens endinsa en la complexitat dels segles XII i XIII per entendre les claus que van determinar la configuració del que acabaria sent la comarca dels Ports. Hem presentat aquest llibre a Morella, Vilafranca, el Forcall, Vallibona i Castell de Cabres.

En quart lloc, el 15 de setembre: vam inaugurar a la Sala del Consell, a Morella, l'exposició Primavera de 1938. La guerra a les comarques dels Ports l'Alt i el Baix Maestrat. Comissariada per Ricard Martí, autor del llibre amb el mateix títol i col·leccionista de materials de la guerra civil.

En cinquè lloc, el CEP va organitzar les Jornades sobre la Guerra Civil els dies 8 i 9 d'octubre. Hi van intervenir: Juan Miguel Palomar, Ricard Martí, Joan Villaroya, i Raül González Devís.

Com sempre fem, agraïm a tots els qui hi han participat: els autors dels textos i els qui han dialogat amb ells i, com no, el nombrós i interessat públic que sempre hi ha intervingut amb preguntes ben pertinents. També a l'Ajuntament de Morella per totes les facilitats que ens ha donat per a organitzar les diferents activitats així com per la seua col·laboració econòmica. Tot això, doncs, ens ha esperonat a organitzar un nou cicle per a l'any que ve.

ACTE DE PRESENTACIÓ DE LLIBRE

A la fi de 1231 el noble Blasco d'Alagó conquesta Morella i, tot seguit, les seues hosts ocupen el territori que depèn de l'antiga fortalesa musulmana. Aquest fet marca el començament d'una nova etapa històrica i esdevé l'origen de l'actual comarca dels Ports. Al llarg d'aquestes pàgines l'autor escruta els orígens de la seua societat rural i perfila els contorns d'una identitat col·lectiva que encara ressona per tots els racons de la comarca.

Les arrels històriques de la comarca dels Ports

El nou llibre de **Vicent Royo Pérez**

HI INTERVIENDRAN

- **Santi Pérez**, alcalde del Forcall
- **Ernest Querol**, Centre d'Estudis dels Ports
- **Vicent Royo**, Universitat Rovira i Virgili / Centre d'Estudis del Maestrat

DIÀ LLOC

Dissabte **11 d'agost** de 2018 a les **19 h**
a l'**Ajuntament del Forcall**

Diàlegs dels Ports

31 de juliol 2018

Diàleg sobre el treball de fi de grau en Ciències Polítiques i de l'Administració de Roger Carbó

Hi conversaran l'autor i Carles Jovani, llicenciat en Geografia i doctor en Drets Humans.

La comarcalització al País Valencià: una proposta. Comparació dels casos de Catalunya i Aragó, 2017.

Sala del Justícia, 19.30 h

Col·labora: Organitza:

Ara passem a presentar-vos la revista que esteu llegint. Comencem per la portada: hem continuat amb les fotos dels pobles per ordre alfabètic, ara ens tocava el Forcall, amb una foto de José Ramón Gil, de qui també publiquem altres imatges del poble en la secció Diàlegs amb les imatges.

La contraportada és de Pilar Dolz, algunes fotos de l'obra de la qual es poden gaudir en les pàgines de Diàlegs amb l'art, a més d'un article sobre sobre la seua producció i la seua biografia.

La secció d'articles parla sobre les aus a la comarca, sobre La mort humana, d'Aracil (seminari que va organitzar el Centre d'Estudis dels Ports ara fa 24 anys i enguany en fan 20 de la publicació del llibre), de la Pastora i de Morella, paisatge d'una marca.

La secció de Diàlegs ve molt ben farcida perquè en el número anterior no vam poder encabir-los tots... A més dels esmentats Diàlegs amb les imatges i amb l'art, també podreu llegir els Diàlegs amb els llibres, amb l'entorn i amb les novetats bibliogràfiques.

Doncs ja sabeu totes les novetats d'aquest any de l'esclat de les activitats del Centre. Us volem demanar que col·laboreu amb tot el que pugueu. La manera més senzilla és fer-vos socis del Centre d'Estudis dels Ports: la quota anual és de només 20 euros i us dona dret a rebre a casa la revista que publiquem cada any. També ens podeu fer arribar els vostres escrits i els vostres suggeriments bé a algun membre del Centre, bé a la nostra adreça electrònica: [centredestudisdels-](mailto:centredestudisdelsports@gmail.com)

ports@ymail.com. Sí, és "ymail". Us agraïm per endavant el vostre suport i la vostra col·laboració.

Manifest del Centre d'Estudis dels Ports i Els Ports en Moviment davant l'aprovació de la Llei de Mancomunitats

La comarca és un fet geogràfic, històric, sociològic, econòmic i/o jurídic, a més d'una peça clau en el procés de recuperació de les nostres llibertats i en l'articulació territorial i política del País Valencià. Davant l'aprovació recent de la "Llei de Mancomunitats de la Comunitat Valenciana", el Centre d'Estudis dels Ports insta la Generalitat Valenciana a continuar aprofundint el procés de reforma territorial mitjançant l'aprovació d'una llei de comarcalització que reconega explícitament la divisió comarcal, si més no des d'un punt de vista simbòlic, i a evitar que en cap cas es desvirtue ni quede compromesa la seua institucionalització futura. Així mateix, emplaça el Consell i les Corts a respectar els límits històrics dels Ports, conjugant a tal efecte la legítima voluntat de les poblacions afectades i els criteris d'ampli consens científic que es resumeixen a continuació.

Existeix i s'ha publicat abundant documentació que detalla, ja des de l'any 1180, el naixement i conformació de la comarca dels Ports, tot delimitant de manera precisa uns límits geogràfics que van quedar establerts durant del segle XIII. El territori dels Ports inclou els termes municipals de l'actual Demarcació Territorial Homologada de primer grau de nom homònim, als quals cal sumar els de Vilafranca, Catí, Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà i Bel, integrat des del 1972 al municipi de Rossell. Aquest és el criteri d'acadèmics com Antoni Josep Cavanilles, Josep Sánchez Adell, Manuel Grau, Josep Eixarch, Ferran Arasa, Josep Monferrer o Vicent Royo, entre d'altres, i també d'entitats com el Centre d'Estudis del Maestrat o el Centre d'Estudis dels Ports mateix.

Alguns autors han inclòs modernament Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà i Bel al Baix Maestrat. Aquesta circumstància constitueix un greu error atès que, tal com apunta Emili Beüt i Belenguer, la Tinença ja pertanyia al Castell de Morella en època musulmana i va tornar als seus Termes Generals en ser conquerida pels cristians. En conseqüència, l'eminent geògraf valencià conclou que «[c] al reivindicar la pertinença d'aquest territori, sense discussió, als Ports de Morella, de què forma part per tots els conceptes, principalment històrics». Pel que fa a Vilafranca, tant el seu Ajuntament com diverses entitats de la societat civil han reivindicat reiteradament la seua pertinença als Ports. El professor Miquel Àngel Baila subratlla que «[e]l 1239 s'atorgà la Carta Pobla al que després seria Vilafranca» i que més tard, «el 1303, en un moment en què el Maestrat com a tal concepte històric no existia, i precisament per evitar caure en mans dels templers, Vilafranca fou incorporada pel rei a Morella com una més de les seues aldees». En el cas de Catí, el fet que el 1672 s'integrara a l'estació de Sant Mateu va marcar la seua progressiva desvinculació de la resta dels Ports. No obstant això, reiterem que són els seus habitants els qui han de pronunciar-s'hi.

Els Ports, País Valencià, 29 d'octubre de 2018.